

הלכות שבת סימן ערב

באר הגולה 1

(ט) מגלה, באפלו האינדא (א) דלא קפדינן אגלו: הגה ואין קפדינן על הנה דבימה סמרא (ד) וטעמה חלא (ה) זיין (ג) מגהו, מקדשין עליו. (ו) וסוחט אדם אשכול של ענבים ואמר עליו קדוש היום: ג' ימקדשין על זין שפסי תחבית אף על פי שיש בו (ז) (ד) קמחין, הגה ויש אוסרין לקדש עליו, אלא יסגנו תחלה להעביר הקמחין (והנהו מרדכי סוק הטוכר פירח וכי בשם א"ח ותוס'), ועל זין שקשולי תחבית אף על פי שיש בו שמרים, ועל זין שחר, ועל זין (ח) מתוק, ועל זין דריחה חלא וטעמה סמרא. (ט) ומקל מקום (ס) מצנה לקרר זין טוב לקדש עליו: ד' ימקדשין (י) על זין לבן.

באר היטב

ונזנת סמ"ינים, ע"ש: ובהלקיט ח"א סימן י חולק וכי דאין זה סכרד אלא קנאץ, ע"ש: (א) כמנהל ומ"מ מצנה מן הסכרד כזו וכן, מ"א: (ז) קמחין. ומ"מ אם יש עליו קרום לכן שקורין אמרי"ק אין מקדשין עליו, בית. בתשובת שער אפרים סימן יח אוסר לקדש על זין שקשורים קצת אחר תחבית, ולענין הכדלה מנה פנים לאסר לתמיד, ע"ש: (ה) מצנה, ולא יקח

מקום שיש בו זין ודע שקשבת לא יתנה לו זין, כגון שאינו יכול להוליכו לביתו, קדש סכרד יום על זין וישקהו, ואסור א"כ לצטות מלאכה, ש"ל בשם גאון, מ"א, עמ"א סימן רסו: (ב) מגלה, ואם עמד שעה מוצעת מגלה אין קפדא א"כ נטר ריחו וטעמו, מ"א. בתשובת באר צדק סימן קט סמיר לכרד ולקדש ולהקביל על סמ"ינים, ששקנת הפרוח דקמה בזמן לשקנת

משנה ברורה

היט, (ב) שפסירית קצת (ג) נחמת שפנח בכלי מאוס, ואף דמקרבין עליו יבורא פרי הגפן, אפלו הכי לקדש אסור משום "הקריבהו נא לפסחף וגו'" (ג) דלא קפדינן אגלו. משום שאין מצוין אצלנו נחשים, אפלו הכי אסור משום "הקריבהו נא לפסחף" (ד) מיהו, אם עמד שעה מוצעת (ה) מגלה אין להקפיד האינדא, כל זמן שלא נטר טעמו (ריחו). וכתב הסמ"א, דזקא במקום שהזין ביקר דלא קפדי עלי האי בגלוי מוצט, אבל המקדש על השכר יתנה וזהו בונה. (ה) ונראה, דבאין לו אחר אין להקפיד בדעבד גם בשכר כמו ביין: (ד) וטעמה חלא. דבטר (ו) טעמא אזלינן ובחלא דמי, ולכך לקמן בסעיף ג' בטעמה סמרא, מקדשין עליו אף על גב דריחו חלא. (ו) וטעמה חלא וקרא, כל שקריא אדם נמנעין לשתותו משום חמיונותו, וכמו שקטב סימן רד סעיף ד', וכתבו האחרונים, (ח) דלחנם העתיק הרק"א דין זה. (ט) דגם יבורא פרי הגפן אין מקרבין עליו. כדאיתא שם, וכלישכחן שאין מקדשין: ב (ה) זין מגהו, ומקל מקום (י) מצנה מן הסכרד כזו וכן. (יא) והנה בשכר עבר עליו אדקעים יום: (ו) וסוחט אדם, בנה (יב) אשמועינן רבותא טפי, אף שהוא חדש לגמרי, שנה מקורב שפסחטיו קדם השבת, אפלו הכי ספר לקדש עליו: ג' (ז) קמחין, הינו (יג) נקדחת לבנות, (יד) אבל אם יש עליו קרום לכן אין מקדשין עליו, וכתב האלה רבה, דקשהסיר הקרום אין להחמיר: (ח) מתוק, מהסתם משמע, בין שנתפשו הענבים בתפוח יותר מדי ועל ידיהן הזין מתוק מאד, וכן שהזין מתוק מאד ממת הפרות עצמן, שהזין הזה הוא גרוע ופסול לנשים, ואפלו הכי בשר לקדש, וענין באור הלכה: (ט) ומקל מקום מצנה וכו'. היט, אף דמקדשין אבל הינו אף לכתחלה, מקל מקום מצנה מן הסכרד לקרר זין טוב, (טו) ועליכן טוב שלא יקח מפתם זין שבפרותה לקדש עד שיצאה מתחלה אם אינו מקלקל: ד (י) על זין לבן וכו', ולכלי עלמא מצנה לכתחלה (טו) לסור אחר זין אדם, אלא דאם אין לו אדם (יז) או שאינו משבת, סבירא לה לדעה זו דמסר

באר הגולה

סמירית, רק שנקלט בו ריח אחר על ידי תחבית, לא מצאית בפוסקים [וענין בשער הצעיר]. אחר כך מצאית קצת ראיה להחמיר פסקנות פ"ו עמוד ב: אין קבאין זין לנשים לא המתוק ולא המצטן, ופרש הרמב"ם שם בבאורו דמצטן הוא, שאם טהר לפני ריח, אותו הזין טהר בו הכל והוא הנקרא מצטן, ואנשי הרבה בעולם הזה אצלנו קיימות המצטן, עד כאן לשוננו. [כן הוא הנקרא אצלנו, והתוספות יזכירם טוב העתיק: שאם טהר לפני ריח רע, אותו הזין יש בו ריח רע, ונקרא שלנו היא עקר, דכן משמע מדבריו בפרק ו מהלכות אסורי טובח הלכה א"ל, דמצטן לא הוה בכלל יש בו ריח רע, עין שם]. ומשמע דכנתו לטהר שפסחגו, וכיון דלנשים פסול אפילו דיצבד משום דשפחה לגריעותא, גם לקדש נפי פסול, דכן מוכח שם בסמ"א דבבא בתרא, דכל מה דפסול לנשים יצבד פסול גם לקדוש, דאף להפוסקים דמקדשין בבבשל לקדוש אף דלנשים פסול, הסם הטעם כמו שקטב הרא"ש, משום דסבירא להו דמקבל אשמוי למעליהו, והוה כמו מונג דמקדשין בנקרא משום דעלויא עליה, מה שאין כן בנה. אלא דכל זה הוא ראיה רק לפרוש הנשים במשנה הג"ל, אבל אם נפרש המשנה הזו כמש"ל בפשטה וכמו שפרשו שארי הראשונים [וענין כנשי"י שם ובתוספות בבא בתרא י"ח וכו'] כפרק ערבי פסחים, וענין לקטת מה שקטבו בנה בשם הגאון ר' עקיבא אע"ל, שוב אין ראיה לדיו הג"ל, ואולי דגם בזה יש משום "הקריבהו נא לפסחף וגו'". וצריך עיון: * ועל זין מתוק, עין במשנה ברורה, והסמ"י, דהרי סמ"י שם רב אשי במקנחות פ"ו, דהליסצין דכשר בדעבד לנשים הוא משום דחוליא דשקלא לא מאיס, ופסח סתת עצמו פסול משום דחוליא דפירי פאיס, [כן פסק הרמב"ם בפרק ו מהלכות אסורי טובח, ואפאי בשר לקדש מתוק סתת עצמו: דלא מבעיא לדעת הרמב"ם פסול לקדוש משום דפסול לנשים, כדאי גם בנה פסול, ואפלו למקדשין בבבשל לקמן בסעיף ח', הלא טעמם סכרד כהרא"ש וס"ר, משום דסבירא להו דעל ידי הששול אשמוי למעליהו, מה שאין כן בסחוק סתת עצמו, הלא הטעם סכרד דחוליא דפירי מאיס, ואס"רן בקדוש נפי לסול: והאיתי בסרי מגדים שנתעורר בנה בקערה, ודענו דלמחולקין על הרמב"ם בשר בנה, ואינו יודע למה, ודלא הנקרא טקא הזכיר דאין פתת רב וזקרא בר טובא על זין הליסצין, משום דכשר בדעבד לנשים, ואס"רן מפילא בסחוק סתת עצמו פסול אפלו בדעבד לנשים, הכי נפי לענין קדוש, וקצת יש לוטרה, דלא מספיק לענין קדוש אלא דבר שנעשה שני אחר כך לגריעותא, כמו זין שריחו רע על ידי הפלי או זין שנתגלה, מה שאין כן בנה שברוחו הוא כן מעקה, לא מספיק לענין קדוש אף על גב דמאיס: אבל אס"רן, למה להנמיך להביא ראיה על זין טישי דכשר לקדוש משום דגבי נשים כשר בדעבד, מפוק לה דבריהו היא כן ולא נשפנה לל, אלא ודאי דכל הכי ולא נשפנה למעליהו פסול לקדוש הכי דאוקמי על זין

שער הצעיר

(כ) טור: (ג) רש"ם, ודע, שמה שהעתיק הפאר היטב בשם השער אפרים: זין שפסירית קצת אחר תחבית, אין זה דין חדש, והנהו סך דפרוש נשים שקטבו, וכמו שקטב שם בהדוא, ולכן לא העתקתי בנים. ובאין ספרי באר היטב כתוב "זין שפסירית וכו'", וכתב סמ"י, רק שנקלט בו ריח אחר על ידי תחבית, צריך עיון, ואולי דגם בנה שנה "הקריבהו נא גרי". וענין באור הלכה: (ד) קנן אברהם, ואף דהוא סבב דאקשר וכו', הדרה סמ"י ושלחן ערוך ששים וכו' אדם החלישו דבר זה: (ה) דבטנא אברהם משמע דמערד מדינא להקל אפלו במקום שהזין פטור, בשעה מוצעת, וגם דהלא דין זה קאי על שפירית, דחוליא אין מקדשין אשכרה, ודלקמן בסעיף ט, וטוב יותר לקדש על זה ששישאר כלי קדוש כלל: (ו) טור, ובבאור הג"א הסכים לדעת התוספות והוא דבר שאינו, וכיון דטעמה חלא כל שכן דריחו נעשה חלא מקום: (ז) קנן אברהם, וכן מוכח מה"ש, וכן סבב הפירי מגדים: (ט) והסמ"י קנן אברהם וכו' ושיא דאפלו לא עלה עליו קרום לכן, דלא בהכרח שנעשה להקל לענין ברכת יבורא פרי הגפן: (י) קנן אברהם ושיא: (יא) פרי מגדים: (יב) וישלח הנקרא דסוחט ומקדש, אפטר דאחי לאשמועינן עוד רבותא דמסר לקדש סכרד יום, והנהו מפוגי התפחה ולמעלה, שאז מסר לסחט לקדש חנה, וכדאמרינן ברכות כ"ז עמוד ב: (יג) פרי מגדים: (יד) בית וגן אברהם ושיא: (טו) בית ושיא: (טז) בית אסף בשם ר' יודן: (יז) טור בסמ"י תעב:

הלכות שבת סימן ערב

והקמבין פוסלו לקדוש אפלו בדיעבד, (יא) אכל מקבילין עליו. ומנהג העולם (יב) בסבא ראשונה: ה' יין סי, אפלו אם הוא חזק דברי (פרוש, שראוי להסג) על חד תלת מצא, מקדשין עליו. ומכל מקום (יג) יותר טוב למזגו, ובכלבד שיהא מזוג (יד) בראוי: הגה ויניח שלנו יותר טובים הם בלא מדינה (טו): ו (טו) יין צמוקים (טז) *מקדשין עליו. (והוא שיש בן (ז) [ו] (ח) להלכות קצת בלא שריה) (טו): ז *שקריין או סרצנים שפסן עליהם מים, אם ראוי לברך עליו 'בזרא פרי הגפן' מקדשין עליו (יח) (ועין לעיל סימן רד סעיף ה): ח *מקדשין (יט) על יין מבשל ועל יין (כ) שיש בו רבש, קדוש אומרים (כא) שאין

ו טור בשם פרי
פרא הכרית נ ד כבא
הקא ציו ח קם ציו
ט ה'איש קם ויאר
פוסקס י טור בשם
ככל נעשו התוספות
קם כבא כקא על
פי הירושלמי וראיש
נרין ויאר פוסקס
ב חכ רבו פוסקס
קם רבו שלמה

שערי תשובה

[1] להלכות, עין בה"ט, ועין בבכורשור דר קא ע"י שכתב שערי תשובה שאל ימן כי כ"כ מים שיהיו הצמוקים אחר שנתפלו אחד מששה

באר הלכה

שיריו נע, ולקמי בתחוק סתם עצמו: יש לומר, ולא רצה הגמרא לפרש דמירא דרב ויורא משמה דרב יהיה ולא פרביא דסבירא לה פננתח קם דאפלו בתחוק סתם עצמו קשר בדיעבד לנכיס, כמו שכתבו התוספות שם, ונע, דבטור לא נכר קם סתם מתיא, רק יין הליקטיון, ופרש על זה שהוא מתיא, והנה בפרוש רש"י [ר"ן איתא] שהוא מתיא וחלש מאד, ולא נכר שהוא מאים, משמע גם כן חכמתו זה שפוסק עצמו לא מתיא קלל: * מקדשין עליו, עין במשנה ברוך כמה שכתבתי בשם הבכורשור, והנה התוספות שכתב הנצי"א לרחות דבריה, וכתב הצמוקים שנתן פנים עדיף מפי מין הסתעור במים, ועל"פן אף אם הוא יותר מששה נגד הצמוקים אף על"פ"ן שם יין עליו, עין שם, והוא דמק"ל, וכן כתב"א בסעיף: ו לענין סרצנים שנתנו כנגד ולא בקורה, שאין להם דין שקרים כלל [ובצמוקים דמק"א], מוכח שם דאם יש במים ששה פנים נגד כל הסרצנים אין על זה שם יין, וכמו יין עצמו שנתעורב בששה לסי דעת הרש"א, אפי"ן הוא מין הצמוקין, וכן פשע"ר תשובה וכו' דהיינו ובהנהגות הגאון ר' ברוך פרינקליל בלם הביאו דברי הבכורשור לחלק, והנה לבאורה תהי לנו לשער ששה פנים מים נגד להלכות היוצא מהם ולא נגד כל הצמוקים, ואפשר מפני שלא ידעין כמה נסמך מנה, סביר לסקל לשער כאלו תהי כל נוסם יין, ודמק"ל, אחר"כך מצאתי בתשובות משכנתי"קב סימן צו שדעתו באמת להסמיר לשער נגד להלכות היוצא מהם ולא נגד כל הצמוקים, וגם דעתו שם שיהיה להלכות אחר בארבעה פנים, וכתבן שאמרו: כל הסבא ולא נר על חד תלת מין לאו סמירא הוא, עין שם, והנה אף פי שנתנו ה' שהתפלת כדור, בודאי מצוה לברך יין טוב הזה לקדוש כדי לצאת ידי כל התפלות, וגם כדי לקיים מצוה מן התורה, מכל מקום אחר שיש פוסקים שמתירין בשיטת הרא"ש, והוא שהמבא ביונה דעת קב"א סעיף א בהג"ה [וכמו שהבאתי בשערי תשובה] דבטעם יין לכו מקרי יין אף שאין בהם כדי בדיקה, אין לנו להסמיר יותר ממה שהעתיקו כמה גדולים דברי הבכורשור, שיהיה הצמוקים מעט יותר מאחד מששה פנים, והנה דרשתי את עושי הדין, ולפי מה שהעיר לפני אפן צדקתן יש בהם יין לשער הזה יותר, אף לפי מה שכתב בעל דברי יוסף דמשע"רין את הצמוקים כפי שעת נהגתן במים ולא אחר שנתפחו: * מקדשין על יין מבשל, וכן משע"ר, עין בחי"ש דבי עקבא אחר דודת

באר היטב

פוסקס יין שפוסקס, ט"ו: (י) להלכות, אכל אם הם יבשים לנמרי שאפלו על"י דריכה לא יצא מן להלכות כלל, פסולים, רכ"ש

משנה ברורה

להתחלה לקדש על לבן: (יא) אכל מקבילין עליו, אם (יח) הוא חמר מדינה שם, שהכל שותין אותו; והעצם, ולא נרע משכר, דמקמא לן לקמן בסימן רצו סעיף ב דמקבילין עליו אם הוא חמר מדינה, (יט) והוא הדין דמטעם זה סמך לקדש עליו בשחרית לכלי עלקמא, לפי מה שכתבו האחרונים לקמן בסעיף ט דבשחרית נהגין להקל לקדש על כל משקה שהוא חמר מדינה: (יב) בסבא ראשונה, ובאליה רבה משמע דבין שהיא לבן יותר מדי, נכון לחש לנצת הרמב"ן שלא לקדש עליו, אלא בשעת הדחק (כ) שאין לו אדם: ה' (ג) יותר טוב למקו, הנה, (כא) שהוא מצוה מן הסבא: (יד) בראוי, הנה שלא יתלשנו יותר מדי, והמקבילין על היין שאין בו אלא מתיקות בעלמא וטעמו במים, מברכים לכשלה ואינם יוצאין ידי קדוש ח"א, ועין מה שכתבו לקמה: ו (טו) יין צמוקים, הנה ששעשה היין מענבים ששעטמקו, (כב) בין ששעטמקו סתם או על"י תולדות האור, אף דלענין נכסים אין מביאין מהן להתחלה, מכל מקום לקדוש פשר, ואפן עש"טן (כג) הוא, שולחם הצמוקין וכותשין ונותנין עליהם מים וחוסם, או נקרא יין אחר ששעטמקו שלשה מים: (טז) מקדשין עליו, כתב בספר בכורשור, דלפי מה שכתב לעיל בסימן רד סעיף ה בהג"ה, דאחד מששה יין במים, (כד) ודאי בטל ואין מברכין עליו 'בזרא פרי הגפן', אף בבאן צריך לומר למן צמוקים כל"כ פנים עד שיהיה הצמוקים מעט יותר (כה) מאחד מששה נגד הפוסקס, דאי לא הכי (כו) מהיה הברכה לכשלה, ולא עדיף מאלו היו כל הצמוקים יין ונקח דמשע"רין את גדל הצמוקים כמו שנתנו אחר שנתנו על"י הפנים ולא משעת נתינתן פנים, אכל בדי אפנים בסימן רד ספקס עליו קנה, וכן בדר"ה הדיים חולק עליו בפשיטת קנה ומוכר דמשע"רין הצמוקין כפי עת נתינתן למים ולא כפי נתינתן אחר"כך, ונתינתן הוא רק על

ידי הפנים שנקנסו בהם: (יז) והנה (כז) יש פוסקים שסוברים דכל ימן שיש בו טעם יין, יין מקרי נע"י ביי"ד סימן קכג ס"ח בהג"ה, מכל מקום כל ירא שמים יגור בנה, דכבר נפסק ביונה דעת סימן קלר סעיף ה ולעיל בסימן רד סעיף ה בהג"ה דבטלו באחד מששה פנים; ופוסקס יין שלנו יש בו בנראי שער הזה ויכול לקדש עליו, ועין בבאר הלכה מה שכתבנו בשם תשובת משכנתי"קב: (יח) להלכות קצת, רוצה לומר, שאם אינו יוצא מהם שום להלכות אף אם ירבו כנגד או יצרום בקורה, אלא על"י שריה בלבד, אין מקדשין עליו, ואפלו 'בזרא פרי הגפן' אין מברכין עליו: ז (יח) ועין לעיל סימן רד, דשם מבאר אינה שקריין וסרצנים שמתברכין עליהן: ח (יט) על יין מבשל וכו', סבירא לה דעל"י כל זה אין משתנה היין לגרעונתא, (כא) ותיש אומרים סבירא להו דמשתנה לגרעונתא, (כב) ואפלו 'בזרא פרי הגפן' אין מברכין עליהם אלא 'שהכל': (כ) שיש בו רבש, כעין קורטון ששעשה מין ורכש ופולפלי, (ל) ואפלו אם נשתנה טעמה וריחה על"י זה: (כא) שאין מקדשין עליהן, אפלו אם נתן בו רבש כל' שהוא [רמב"ם], ואותן האנשים שקשיטין מירדש בין למתק או משיטין שם צמקוני, יש להסמיר לפי דבריו: (כא) [פמ"ג]:

שער העיין

הרמב"ם: 1 ספר.

(יח) הנראי ופשוט: (יט) חדיש כפי עקבא אגרא, ועין בבאר הלכה מה שכתבנו על יג דכרי שם: (כ) או שנתן האדם אינו טוב בעיל: (כא) ביה, ולא כבית יוסף, וכן כתב אליה וכה דכן איתא בהלכות גדולות, וכן כתב הרמב"ם: (כב) רשעים: (כג) ט"ו ביונה דעת קב"א בשם הרלב"ה, ובחשונה משכנתי"קב סימן צו הובטו סמריין דצריך לשהו הצמוקים גם יין ולא בשריה לבר, כדי לשבא להלכות מנה הצמוקים, ובאפן זה לא צעין הסיסה ב' מים קלל, עין שם וכתבן שאמרו: סתם אדם אשכול של ענבים ואומר עליו קדוש חוסם, וכו' הש"ג על כמה אפונים שסוברים ספק זה, ולענין דעת יש לומר, דכיון שמתח אדם מוטב וישהו ג' מים פנים להסמיר, או נקלט כל מנה להלכות הצמוקים פנים שעסקם אף כלי חסידות, ולכתלה בודאי נכון לומר קנה: (כד) ויאר בן סי, מברכין לטעמך שם ובבאר הרמב"ם, דהוא דעת הרש"א ביונה דעת סימן קלר סעיף ה: (כה) הגו, אם ששה חלקים פנים וחלק אחד סלבר צמוקין, אמרו: (כו) ופול פוסקס נראה דאם הוא חמר מדינה שם, שפונת הכל הוא באפן זה, ויכל לקדש עליו בשחרית, ולא נרע משאר משקין דעלמא, אף לא נכד עליו 'בזרא פרי הגפן', וכדמכתב לעיל ברי דבנה"ה שם, דאף אם הדרן למג עף לא סהגי לענין נכדת 'בזרא פרי הגפן': (כז) עין בחי"ש דבי עקבא אגרא שכתב דמשתבין מוכח ששקל אפי"ן בנה, ואין כדו הספר לענין בו, ונראה שהיה התשובה שכתב לקמן בה"ט כבית יוסף, וטעמו דבכ"ה לא להצמוקין סתם כח הפנים לין [ובחשונה מהם עבי סימן קם ובמשכנתי"קב סימן צו חולקין עליו, עין שם בדר"ה פוסקס], ואמר כן קצאתי בכנסת הגדולה בשם תשובת הרא"ש ששקלן גמ"ן, וכתבא בעלת פסיד, ע"ש, אכל פסוף דברי נכסת הגדולה סתם שיהי סתם בהלכות הרא"ש והרש"א שכתבם בה"ה וס"ה ביונה דעת סימן קכג לענין יין סוג, ע"ש: (כח) תוספת שבת: (כט) טור, ע"ש: (ל) בתי יוסף ושי"א:

הלכות שבת סימן ערב

ביאורים ומוספים

הצימוקים אחר שיתנפחו, ואילו היד אפרים הדרך החיים חלקו עליו, וכתבו שאין לשער את הצימוקים על פי גדלם אחר שהתנפחו.

[שעה"צ סי' כז]

ובמקומות יצא סימן צו חולקין עליה, עין פס' בדרוקים¹¹⁶.
(16) וסברתם היא, שכאשר שורה צימוקים במים, דינם כיון מוג ופסול לנסכים, ומה שהכשירו לנסכים יין צימוקים, היינו כשסוחט את הצימוקים עצמם בלא תערובת מים, ולשיטתם מי שריית צימוקים אין דינם כמי פירות.

[משנ"ב סי' יט]

קב"ד להו דמשהנה לגרעוהא¹¹⁷.

(17) וכל זה לענין יין מבושל, משום שטעם היין משתנה לגרעוהא על ידי הבישול, אבל לגבי יין מ'פוסטר', דעת הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' כה) שבזה לכל הדעות ברכתו יורא פרי הגפן, כיון שלא השתנה טעמו ולא נחסר ממידתו [ולכן גם מותר לפסטר יין בשביעית, ואף נאסר היין במגע של נבר]. וכן דעת הגר"ש אלישיב (קובץ תשובות ח"א סי' ע) שיון מפוסטר לא השתנה שמו וטעמו, ולכן הוא בכלל גזירת חז"ל שאסור יין שנגע בו נכרי.

[משנ"ב סי' כא]

או קשימין פס' צוקער, יש להחמיר לפי רבך¹¹⁸.

(18) ובמדינה שהענבים גרועים והיין מתקלקל אם לא נותנים בו כמות גדולה של סוכר, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ט סי' כו אות ג) שדינו תלוי במחלוקת זו, שלדעת היש אומרים יש להחמיר גם באופן זה, אבל לעיקר הדין הלכה כדעה הראשונה שנקדשים על יין שיש בו דבש כמבואר ברמ"א, כיון שאי אפשר בענין אחר, ואף אין בזה משום חומרא, כמבואר במשנ"ב כאן.

[ביה"ל ד"ה מקדשין עלין]

פס' יין עליה, עין פס'. והוא דמק¹¹⁹ וכי, פאלו קתה קל גופס יין, דמק¹²⁰.

(19) סברת התוספת שבת (סי' ט) היא, שבהלכות ברכות מצוה שעל משקה הנסחט מהפירות מברכים 'שהכל', ואילו על מי שריית הפירות מברכים בורא פרי העץ, ובטעם הדבר ביאר הרא"ש שטעם הפרי נכנס למים על ידי כבישה יותר מאשר על ידי סחיטה, ואם כן הוא הדין כאן, הטעם היחא מהצימוקים על ידי שרייה חזק יותר מהנסחט מהענבים, ולכן שיעורו כאן יותר משיעור מדינת היין.

(20) והקשה בשו"ת פני האריה הודי (סי' לח אות ה-ח), שדוקא לחומרא לענין איסורים מחשבים את האיסור כנגד כל גופו, כיון שלא יודעים כמה פלט, ולמרות שברור שפלט פחות מכל גופו, אבל כאן, איך אפשר להקל ולשער כנגד כולו.

[משנ"ב סי' יב]

שלא לקדש עליה¹²¹.

(12) ואם מערב מעט יין ארום עם היין הלבן, דעת הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה הע"א) שמויגה זו אינה מועילה שיחשב היין כארום, וכן דעת הגר"ח קניבסקי (שבת לישראל עמי תען). ולענין ד' כוסות, ראה מה שכתבנו לקמן (סי' תעב סי' לח).

[משנ"ב סי' יד]

שלא יתלישנו יותר מדי¹²².

(13) ואף בימינו, כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"י סי' מב אות ט) שיש יינות חזקים שניתן למנוגם, אך צריך להזהר שתישאר תורת היין שבו, וכתב הגר"ח קניבסקי (מעשה איש ח"י עמי קמא) בשם החזו"ר, שכיום אפשר להוסיף עד שלישי, אך אין כל הינות שזוים בזה. ובשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ב תשובה יח) כתב שאפשר להוסיף עד חצי, ואם היין חזק אפשר למוג שלושה חלקים מים על כל חלק של יין, ובלבד שישאר טעם היין שבו [אמנם בינות שבחטיות לא מועילה בדיקה זו של הטעם, כיון שמוסיפים בהם חומרים המחזקים את טעם היין]. ודעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק קונטרס זמן שמחתינו עמי עז), שהכל תלוי במנהג המקומות, שבמקומות שרגילים לשתות יינות חלשים, על ידי מויגה נחשב יין אם מוגהו כמו הרגילות, אך במקומות שרגילים לשתות יינות חזקים, אף יינות שבאים ממקומות שרגילים להוסיף ביינות מעט מים, נחשבים חלשים ואינם כשרים שם לקידוש.

[משנ"ב סי' טז]

עד שקיי הצמקים קצט יתר מאחד מששה נגד הקיסים¹²³ וכי, דנפיתמן הוא רק עלי'י הקיסים שנקנסו כמ¹²⁴.

(14) והאופן שמועילה מויגה אחד משה, כתב לעיל (סי' רד סי' לב) שיהיה דרך אנשים לשתות במויגה כזו [ונשאר בו טעם וריח של יין]. ובטעם הדבר ביאר שם (סי' כט), שאם לא כן בטלה דעתו אצל כל אדם.

ואף ששיעור מויגה רגילה מבואר שהוא אחד משלושה, ביאר הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' ל) שכיון שהמים באים רק להכשיר את היין, לכן כיון שיש שרצים להטעים את היין ביותר ומוחלים אחד משה, נחשב הכל כאילו הוא ממש יין, כיון שמתמוזגים המים עם היין ונעשה הכל אחד.

וצימוקים שכבר עירב אותם במים ורדפה לשוב ולערבם, כתב שם ששיעור מויגה המים הוא פחות בהרבה.

(15) לענין תרומות ומעשרות, סברת הבכור שור (בבא בתרא עז, ב) על פי דברי הגמרא (מנחות נה, א), שמשערים גרוגרות כמו גדלן קודם שהתיבשו, הואיל ויכול לשלקן ולהחזירן לכמות שהיו, ואף כאן מאחר שהצימוקים מתנפחים ע"י המים, אפשר לשער על פי גדל

המשך מעמוד קודם

החומרים בטלים למיץ הענבים, ולכן אינם מצטרפים לשיעור רביעית. מאידך, דעת הגר"י קרליץ (חוט שני שם סי' ג) שמויעט המים נחשבים כמיץ ענבים ומצטרפים לשיעור.

ואם מערב יין עם מיץ ענבים, דעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק ח"ד עמי קכח וכן בהלכות שבת בשבת ח"א פ"ז הע' 46), שיכול לערב אפילו עד כדי שיעור מויגה בינות של חז"ל שהיו יינות חזקים, דהיינו עד שלשה חלקים מיץ ענבים על כל חלק של יין.

להוסיף כמה טיפות בלבד. ויש שהביאו בשמם (ספר זכרון דרו"ר יקרא עמי שכב) שאפילו מעט מים אין להוסיף.

ולגבי מיץ ענבים שבחטיות, דעת הגר"י קרליץ (חוט שני שם שעה"צ סי' פ) שאי אפשר לסמוך להוסיף עליו מים, כיון שיכול להיות שכבר הוסיפו עליו מים.

ולשיטות הסוברים שאפשר להוסיף מים למיץ ענבים, כתב הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה שם) שאין המים ושאר

הלכות שבת סימן ערב

ביאורים ומוספים

סיק מא) שבתחילה יניח את ידיו על הפת ועל המפה בשעת הקידוש, וכשמגיע להמוציא יגלה את הפת ויניח ידו על הפת עד גמר ברכת המוציא, ולאחר מכן יחזור ויכסה במפה ויניח את ידו עליהם עד גמר הקידוש.

[משניב ס"ק לב]

כדי לחש לדעת רבנו תם²⁵ וכו', דקמקום שליש יין קציר אין מקדשין על הפת²⁶.

25) וכיון שנמנעים מלקדש על הפת רק כדי לחוש לדעת ר"ת, לכן אם יש לו פת ואין ידו משגת לקנות גם יין ושאר צרכי סעודה, כתב בביה"ל לעיל (סי' רנא סי' ד"ה מוטב), שאם הפת חביבה עליו יותר מן היין, יקדש על הפת ויקנה שאר צרכי הסעודה, ולא יבטל את מצות עונג שבת.

26) ואם יש לו פת וכוס אחת של יין, ויש לו גם שכר, כתב לעיל (סי' רנא ס"ק נח) שאף שאין מבדילים על הפת, מי"מ לא יניח את היין להבדילה, שהרי בהבדלה לכל הדעות יכול להבדיל על השכר, אלא יקדש על היין, כיון שלדעת ר"ת אין מקדשים על הפת.

[ביה"ל ד"ה שמקדשין]

סגרי חמרקדינה, ומשפע דאפלו יש גסינן יין בעיר²⁷.

27) ולענין כוס ברכת החזון במקום שהשכר הוא חמר מדינה, כתב במשניב לעיל (סי' קפב ס"ק ז) שאף שאין מחויב להדר במקום זה אחר היין, מי"מ אם יש לו יין בביתו יברך על היין.

[שנה"צ ס"ק לא]

עין באל"ה נקה פה שקחב קשם קאגדה²⁸.

21) שרייק שם מהאגור, שדוקא אם היין האחר אינו טוב כלל, אבל אם הוא טוב אלא שאינו טוב כמו היין המבוטל, מברך על שאינו מבוטל.

[משניב ס"ק כד]

משקר ושאר משקין²⁹.

22) ואם אחד מהמשקים שהם חמר מדינה חביב עליו יותר, כתב לעיל (סי' קפב ס"ק ט) לענין כוס של ברכת המזון, שוברך על המין שחביב עליו.

[משניב ס"ק כו]

במה שקתבנו קשם במשנה ברוכה³⁰.

23) לענין משקה הקארויס, וכן משקה הבארשיט, כתב שם (סי' י) שאף בשעת הדחק אין מברכים עליהם, משום שאינם חשובים, ואף על פי שרוב בני המדינה שותים אותם, ולגבי שאר משקים האם בזמנינו הם נחשבים כחמר מדינה, ראה מה שכתבנו שם (סי' ט"ו).

[משניב ס"ק כח]

וכניה נדיו עליו עד גמר הקדוש³¹.

24) והסדר בהנחת ידיו כשמוקדש על הפת, כתב לעיל (סי' רנא

הלכות שבת סימן ערב

נא באר הגולה

ורייני ביאת ורב היא
הקרבנים ל הוראיש
לדעת קריי ובעם
הקרבן וישן
הסביבו רב האונים
מאז והקמים קיו
מ והקמים הפוך מש
והקמים קיש הורייני
ביאת וישן עקר
ההנהגה בשם רשעים והמאנים והמלכות גדולות ואלקסי וראכניה והרבים והקריי בשם רבנו פרץ ב שם הקמים

מקדשיו עליהם: הגה והמנהג (כב) לקדש עליו אפילו יש לו זון אחר רק (כג) שאינו טוב כמו המקביל או שיש בו דבש (כד) ל' במקום שאין זון (ו) (ז) מצוי, יש אומרים (כד) *שמקדשין על שבת (כה) ושאר משקין (כו) חוץ מן המים, ויש אומרים שאין מקדשין. (כז) 'ולקרא"ש, פליגה לא לקדש על השבת אלא (כח) על הפת, ובבבב יותר (כט) טוב לקדש (ל) על השבת, שבתך עליו (לא) 'שהפלי' קדם ברבת 'המוציא', שאם יברך על הפת תחלה אין כאן שום שנוי; ודברי טעם הם: הגה וכן המנהג פשוט בדברי ה"א"ש. *ואם זון בעיר, (לב) לא לקדש על הפת, ומי שאינו שותה זון משום נדר, (לג) יכול והנהגה בשם רשעים והמאנים והמלכות גדולות ואלקסי וראכניה והרבים והקריי בשם רבנו פרץ ב שם הקמים

שערי תשובה

במים, דאם תיא הוי ברכה לכשלה, ככיל, ועין לעיל סימן רב ומיש שם בראשונים על הברכה כזה: (י) מצוי, עין בה"ט, וכתב בריי בשם המריח סימן הרעל, דמי שהוא במקום שאין לו פת זון לא קצי לקדושי, וקלא בברכ מהריי מולכו שם קנה, ועין במג"א לעיל סימן רעא, ועין הפקדוץ בסימן עא שכתב והקיא דליקא דליקא שערך לא מתוכן בקדושה, והינו טעמא ואלא מקדשין ביהויכ ואפילו חל בשבת כו, והקטן דעפיק י"ח בקדושה שכתבה שכתב כח"י שער א כביהמנוחה: יש מהגדולים שכתב כו, ויש מי שכתב שאין מקדש אאיכ טעם כזה, וזה נראה עקר, ככיל, ועין בשו"ת שאגת אפרה סימן ס שהקלה קדושה על הנין לאו דאזוהא, ועייש סימן סב דרי"ט הקטן לשבת בין מלפניו ובין מלאחריו ואין לו רק רביעה אחר של זון, של שבת קדושה, ומיש לעיל (פ"ר רעא בבא"ט) סי' א' מברך המגביא: וזקא של ליל-שבת, אכל קדושה של יום-שבת וקדושה של יום-יום של יום-יום וכן וז"ל, ביהו דקלוה ורובן וז"ל מר מקדש לגבי שבת ביהו דאקר מוצר ושבת קדושה, שקלים הם והרשות קדוה או לקדש ביהו או לקדוהו על קדושה היום, בין שהוא שבת בין שהוא יום, ועין מיש לעיל על רש"י במיש דשבת קדושה טפי מיום, והוא הביא רצנה מכותיים דף ג, ודבריו צ"ע, ולענין אם מקדשין על יום, עין המשניות ביה"עקב סימן נו, ועין בא"ר שכתב ששם הפירוש שאף ביום אין לקדש על יום ופירוש אפילו קדושה של יום, וכתב הא"ר דל"קא: אף שהוא מפרטקיה אין לקדש אאיכ יכול לשותה ב' קצמים קלא לגמרי שלא בהספק בימים, עייש, ועין לקטן סימן רפט מ"ש כזה, ועין לקטן סימן רפט ובבא"ט סימן קשא מעשה שביאו לו ימחין עד תחלת הלילה, ובבריי קרב בשם מהריי מולכו שאם מעשה שביאו לו למחר ימחין עד למחר, ונראה שאם ירדע וראי שביאו לו למחר יש לו להמחין אם אינו מצטער, ואפשר דגם המגביא מודה כזה, ולא מריר רק בהספק שמה לא ביאו לו עד הלילה, ואם מצטער מריר לאלא אף בירדע שביאו לו למחר, נשום קצאתי בן בכתבים סימן רפט, עייש:

באר היטב

סי' ט: (י) מצוי, אכל במקום שהיו מצוי ודאי יברך על הנין אפילו ביום, אלא דמי"מ אם הנין ביקר גזון במדינות אלו אין מקדשין אחר הנין בין שאין חייב נסח כמו שיש חייב פליגה, ומיש"ה לא נהגו אפילו גדולים במדינותנו לברך על הנין ביום, ומי שמברך עם ביום על הנין ודאי עושה מצוה מן הקדושה שכתבה שכתב עייש, והביאו בשו"ת ברכה, וכתב ג"כ בשם ספר החתים כח"י שער א כביהמנוחה: יש מהגדולים שכתב כו, ויש מי שכתב שאין מקדש אאיכ טעם כזה, וזה נראה עקר, ככיל, ועין בשו"ת שאגת אפרה סימן ס שהקלה קדושה על הנין לאו דאזוהא, ועייש סימן סב דרי"ט הקטן לשבת בין מלפניו ובין מלאחריו ואין לו רק רביעה אחר של זון, של שבת קדושה, ומיש לעיל (פ"ר רעא בבא"ט) סי' א' מברך המגביא: וזקא של ליל-שבת, אכל קדושה של יום-שבת וקדושה של יום-יום של יום-יום וכן וז"ל, ביהו דקלוה ורובן וז"ל מר מקדש לגבי שבת ביהו דאקר מוצר ושבת קדושה, שקלים הם והרשות קדוה או לקדש ביהו או לקדוהו על קדושה היום, בין שהוא שבת בין שהוא יום, ועין מיש לעיל על רש"י במיש דשבת קדושה טפי מיום, והוא הביא רצנה מכותיים דף ג, ודבריו צ"ע, ולענין אם מקדשין על יום, עין המשניות ביה"עקב סימן נו, ועין בא"ר שכתב ששם הפירוש שאף ביום אין לקדש על יום ופירוש אפילו קדושה של יום, וכתב הא"ר דל"קא: אף שהוא מפרטקיה אין לקדש אאיכ יכול לשותה ב' קצמים קלא לגמרי שלא בהספק בימים, עייש, ועין לקטן סימן רפט מ"ש כזה, ועין לקטן סימן רפט ובבא"ט סימן קשא מעשה שביאו לו ימחין עד תחלת הלילה, ובבריי קרב בשם מהריי מולכו שאם מעשה שביאו לו למחר ימחין עד למחר, ונראה שאם ירדע וראי שביאו לו למחר יש לו להמחין אם אינו מצטער, ואפשר דגם המגביא מודה כזה, ולא מריר רק בהספק שמה לא ביאו לו עד הלילה, ואם מצטער מריר לאלא אף בירדע שביאו לו למחר, נשום קצאתי בן בכתבים סימן רפט, עייש:

באר הלקה

התקומות יכול משום דאשכחי לגייעותא עלידי העשן, ולהקמין שם קשר כמו כשאל: * שמקדשין על שבת, עין במשנה ברוחה, והוא מהמגיד אברהם בשם הפוסקים, ודעת הרמב"ם, דאם רב שנתת הקדושה הוא שבת, מקרי מפרטקיה, ומשמע דאפילו יש גם' בן זון בעירי' וזנן קאליה רפהו, אף הוא סוכר ולא פהגי מפרטקיה אלא בהקדושה, אכל בקדושה אין נשאי לקדש על שום משקין חוץ מן הנין: * ואם זון בעיר, לא יקדש על הפת, עין במשנה ברוחה, והנה אפילו אם הפת חביב עליו יותר מנין, ובכרובת מהדכרי'משה, עין שם, אפנים בדרך הימים ראיתי שפסק, דאם הפת חביב לו יותר מנין יכול לקדש על הפת, ומשמע שדעתו נוטה להקריע כמו שפסקו הבית"דוסף בסוף דבריו, והנה מהמקמים משמע דמפרש דרשמה חביבא לה' הנין יותר מנין, ובטור בשם רב האי משמע דרשמה חביבא לה' הנין שכתב אינו מקבל תהנה טענה, ונראה דבאופן זה שעיר רב היא בוראי נאכל למחר על דעת הבית"דוסף לקדש על הפת להתחלה:

משנה ברוחה

(כב) לקדש עליו, ועל-כן מותר לכשל העמוקין ולסגן הנין ולקדש עליו [ח"א], ויש מהממירין דלא נקרא זון עד שיהנה תוסס שלשה ימים אחר בשול העמוקין [ספר החיים]: (כג) שאינו טוב וכו', דאם הם (ל) שרון, יש לחש לדעת היש-אומרים שמהממירין קנה שלא לקדש, ולענין ברכה, כבר נפסק לעיל בפשיטות בסימן רב סעיף א דמברכין עליו 'בורא פרי הגפן': ט (כד) שמקדשין על שבת, וזקא (ל) במקום דהוי מפרטקיה, והנה שאין זון מצוי בכל העיר (לג) בשנה הוא ועקר שנתנו הוא משבת ושאר משקין, ואם יש שם זון אלא שהוא ביקר, מקרי מצוי, ואם אין זון ישראל מצוי, אף-על-פי שיש אינם-יהודים מצוי, לא מקרי מצוי על-ידי זה: (כה) ושאר משקין, וחלב ושמן (ל) אין בכלל זה, דהא אינו מפרטקיה, דאין גילין לשחוחו למשקה, ומה שכתב 'חזן מן המים', רוצה לומר, אף אם שנתת כל המקום ההוא הוא זון שורף עין לקמה: (כו) חוץ מן המים, עין לקטן בסימן רעו סעיף ב במה שכתבנו שם במשנה ברוחה: (כז) ולקרא"ש וכו', גם קרא"ש סביבא לה כהניש-אומרים הראשון, אלא (ל) פנין שהפת בא לצורך סעודת שבת, חשיב טפי משבת לקדש בו פליגה, (ל) ולדנא יש לזהר להתחלה שלא לקדש פליגה על שום משקה חוץ מן הנין או פת אם אין זון בעיר, ובדלקמה, דהרכה גדולי הראשונים מהממירין שאינו יוצא קנה ירי קדושה, וגם הממבר לא הקריע קנה להלקה: (כח) על הפת, ומניח (ל) ידיו עליו עד גמר הקדושה, כמו שכתב סימן תפג, והטעם, דכמו שצריך לאחז' בידו הכוס של קדושה כך צריך לאחז' הפת בידו כשמקדש על הפת: (כט) טוב לקדש, הנה, דקנה הוא יותר טוב מעל הפת, כמו שפירש הטעם: אכל זון במקום שהוא מצוי, ודאי יברך עליו אפילו ביום, ובדמברכין בסימן רפט סעיף ב, (ל) ומגל מקום במדינתנו שהיו ביקר, (לט) ורב שנתת המדינה הוא משאר משקין, לא נהגו אפילו הגדולים להר אחר זון ביום, שהקדושה שלו הוא רק מדרבנן לכלי עלמא, וסומכין עצמן על דברי המגלין כזה, (מ) ומי שמברך גם ביום על הנין, ודאי עושה מצוה מן הפקדוץ: (ל) על שבת, ואם (מ) חביב לו זון שרוף, יכול לקדש עליו ביום להתחלה במדינתנו שהוא מפרטקיה, (מ) אף שנתת לקח בוס מתניק רביעית ולשתות מקונו מלא לגמרי שהוא רב רביעית, ובדיקבד או בשעת הדחק שאין יכול לשותות מלא לגמרי, ואין לו זון ושאר משקין, אפילו שנתת כל המסבין מצטרפין למלא לגמרי, ובדלעיל סימן רעא סעיף יד, ולענין מידבש ושאר משקים, עין במה שכתבנו לקטן בסימן רעו במשנה ברוחה: (לא) 'שהפלי', ובוו הברכה שהוא מוסיף קדם הסעודה הוא הפך שהוא לכבוד השבת, מה שאין בן אם יברך על הפת אין כאן הכר כלל, שהרי במקר אין אומרים נסח הקדושה: (לב) לא יקדש על הפת, כדי לחש לדעת רבנו תם: (ל) שפוכו דאין מקדשין על הפת כלל [מ"א], ודע, דאפילו לקרא"ש ונתר הפוסקים ונקטינו כותיהו דמפר לקדש על הפת, (מ) גם-כן מודו דבמקום שיש זון בעיר אין מקדשין על הפת, ודעק מוצה הוא על הנין, אף דלרדוהו אם הפת חביב לו יותר מנין, (מ) או מפר לקדש על הפת אפילו יש לו זון, וכן פסק בדרד-היים, ואפשר ששעל זה סומכין העולם להקל כזה: (לג) יכול לקדש עליו וכו', ובמגן-אברהם הקריע דאסור קנה לקדש על-מנת שישתו אחרים, בין שהם

שער העיון

(ל) עין קאליה רבה מה שכתב בשם האגודה: (לב) מגן-אברהם: (לג) מגן-אברהם: (לד) שערי-תשובה בסימן רעו בשם הבית"דוסף: (לה) טור: (לו) תיראם: (לז) מגן-אברהם: (לח) ט"ו: (לט) עין קאליה רבה: (מ) מגן-אברהם ושי"ו ושי"א: (מא) תיראם ושי"א: (מב) אחרונים: (מג) הג"א בבא"ר, עייש: (מד) בבית-דוסף:

